

DREPT INTERNAȚIONAL

CZU: 341.231.14-053.2:347.63

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2023.1\(64\).08](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2023.1(64).08)

CARACTERUL CONTENTIOS AL CAUZELOR PRIVIND RĂPIREA INTERNAȚIONALĂ DE COPII

Valentina DONI,
doctorand, USM
<https://orcid.org/0000-0003-0316-0651>

SUMAR

Prezentul articol constituie o cercetare științifică prin conținutul căreia se examinează caracterul contentios al cauzelor privind răpirea internațională de copii. Prezența litigiilor este iminentă în cauzele privind înapoierea sau exercitarea dreptului de vizitare a copilului din cauza intereselor contrare ale persoanelor în a cărui grijă se află copilul. În acest demers este evidențiată necesitatea asigurării unui echilibru între interesele superioare ale copilului și drepturile părinților săi. În baza prezentei cercetări au fost formulate concluzii și recomandări ce pot fi utile pentru eventualele modificări legislative.

Cuvinte-cheie: litigiu, înapoierea copilului, dreptul de vizitare, răpirea internațională de copii, deplasare, copil.

Introducere

Părinții au drepturi și obligații comune cu privire la copilul minor, iar unul dintre părinți nu poate decide unilateral cu privire la reședința copilului. Exercițarea drepturilor părintești trebuie realizată cu bună credință și respectând drepturile la viața privată și de familie atât a copilului, cât și a celuilalt părinte. Prin urmare, deplasarea, reținerea unui copil sau interzicerea dreptului de vizitare de către unul dintre părinți, împotriva voinței celuilalt, încalcă prevederile legii.

Prin deplasare sau neînapoiere ilicită a unui copil înțelegem deplasarea sau neînapoierea care are loc prin violarea unui drept privind încredințarea, atribuit unei persoane, unei instituții sau oricărui alt organism prin legea statului în care copilul își avea reședința obișnuită, imediat înaintea deplasării sau neînapoierii sale. La fel, deplasarea sau neînapoierrea unui copil se consideră ilicită dacă în momentul

CONTENTIOUS NATURE OF CASES CONCERNING INTERNATIONAL CHILD ABDUCTION

SUMMARY

This article constitutes a scientific research which examines the content of which the contentious nature of cases concerning international child abduction is examined. The presence of disputes is eminent in cases concerning the return or exercise of the right of access to the child due to the contrary interests of the persons in whose care the child due to the contrary interests of the persons in whose care the child is located. In this endeavor, it is highlighted the need to ensure a balance between the best interests of the child and the rights of their parents. Through the research carried out, conclusions and recommendations were formulated that can be useful for possible legislative changes.

Key-words: dispute, return of child, right of access, international child abduction, displacement, child.

deplasării sau neînapoierii dreptul de încredințare era exercitat efectiv ori ar fi fost exercitat dacă nu ar fi survenit faptul răpirii.

Dreptul de încredințare include dreptul cu privire la îngrijirile convenite copilului și dreptul de a hotărî asupra reședinței obișnuite a copilului. Conform prevederilor Codului familiei, art. 51 alin.(2), „Fiecare copil are dreptul să locuiască în familie, să-și cunoască părinții, să beneficieze de grija lor, să coabiteze cu ei, cu excepția cazurilor când aceasta contravine intereselor copilului” [2]. Interesele copilului sunt primordiale în cadrul examinării necesității înapoierii copilului în statul reședinței sale obișnuite și oferirii dreptului de vizită a copilului.

În această ordine de idei, prin legea Republicii Moldova pentru modificarea unor acte normative nr. 112 din 09.07.2020 publicată la 14.08.2020 în Monitorul Oficial nr. 205-211 art. 454 [10], în Codul de procedură civilă au fost introduse prevederi privind înapoierea copilului și exercitarea dreptului de vizitare a copilului în cadrul procedurii speciale.

Conform prevederilor art. 279 alin.(1) lit.b¹ Cod de procedură civilă al Republicii Moldova [1], cauzele privind înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite sau exercitarea dreptului de vizitare a copilului, în conformitate cu Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, întocmită la Haga la 25 octombrie 1980, instanța judecătorească le examinează în procedură specială.

La fel, Legea nr. 140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți [9] - în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 167-172, art. 534 cu modificările ulterioare – a fost completată cu art. 7¹ privind atribuțiile autorității centrale pentru protecția copilului în contextul implementării prevederilor Convenției asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, întocmită la Haga la 25 octombrie 1980.

Menționăm că Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești [14] stabilește procedura de soluționare a cazurilor în care un părinte răpește un copil dintr-o țară a Uniunii Europene și îl duce într-o altă țară a Uniunii Europene.

Respectivul Regulament prevalează asupra Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 privind aspectele civile ale răpirii internaționale de copii în materiile reglementate de Regulament și în cazul în care copilul își are reședința obișnuită pe teritoriul unui stat membru. Adicional, menționăm că aplicarea art.13 alin.(1) lit.b) din Convenție este restrânsă în cazul în care se stabilește că s-au luat măsuri corespunzătoare pentru a asigura protecția copilului după înapoierea sa.

Discuții și rezultate

Caracterul contencios al cauzelor privind înapoierea copilului și exercitarea dreptului de vizitare a copilului în cazurile răpirii internaționale de copii poate fi constatat din caracterul ilicit al deplasării sau neînapoierii ilicite a copilului la reședința sa obișnuită în raport cu drepturile celuilalt părinte. Caracterul ilicit derivă din încălcarea dreptului celuilalt părinte, ocrotit de lege și întrerupt din exercițiul normal.

Se consideră că unei persoane i-a fost încredințat un copil, în temeiul unei hotărâri, al unui act cu putere de lege sau al unui acord în vigoare, conform legislației statului membru în care copilul își are reședința obișnuită [15]. Aceste prevederi se regăsesc și în legislația Republicii Moldova.

În procedura specială persoana interesată poate să-și apere prin intermediul instanței de judecată drepturile subiective nelitigioase, dar de care ea nu se poate folosi fără recunoașterea acestora de către instanța de judecată [12, p. 57]. Prin această procedură nu se urmărește să se determine cu cine va fi

stabilit domiciliul copilului minor, nici dacă este necesară revizuirea hotărârii prin care s-a stabilit domiciliul copilului minor, ci ea permite evitarea schimbării circumstanțelor produse în mod unilateral de către unul dintre părinți. Prin schimbarea circumstanțelor se are în vedere reședința, rutina zilnică, mediul ambiant, anturajul social etc.

Sub un alt aspect, menționăm că instanța judecătorească nu poate analiza probe privind relațiile dintre părinți și relațiile acestora cu copilul, întrucât este investită doar cu verificarea faptului dacă a avut sau nu loc o deplasare sau o neînapoiere ilicită în sensul Convenției. Totodată, faptele menționate mai sus țin de fondul raporturilor juridice dintre copil și părinții săi, iar instanța nu poate să ofere aprecieri cu care dintre părinți este mai potrivit să domicilieze și să se afle la îngrijire copilul, aceasta ținând de un alt proces.

Conform prevederilor art. 280 alin.(3) Cod de procedură civilă, dacă, la depunerea cererii sau la examinarea cauzei în procedură specială, se constată un litigiu de drept ce ține de competența instanțelor judecătorești, instanța restituie cererea sau o scoate de pe rol printr-o încheiere și explică petiționarului și persoanelor interesate dreptul lor de a soluționa litigiul în procedură de acțiune civilă la instanța competentă.

Litigiul de fapt, cu invocarea elementului material juridic, constituie poziția persoanei interesate ce ar putea consta în opunerea față de constatarea sau dovedirea unui fapt. De exemplu, autoritatea centrală din Republica Moldova pentru implementarea prevederilor Convenției asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, *întocmită la Haga la 25 octombrie 1980* [3], poate face obiecții împotriva constatării faptului, deoarece, după părerea sa, probele aduse de petiționar/reclamant dovedesc despre lipsa faptului dat și, prin urmare, cererea despre constatarea acestui fapt urmează a fi respinsă.

Ceea ce ține de părțile procesului, menționăm că, conform art. 280 Cod de procedură civilă, instanța examinează *în procedură specială cauzele cu participarea petiționarului, altor persoane interesate*, precum și a autorităților publice prevăzute conform art. 74 Cod de procedură civilă. În cadrul procedurii de înapoiere a copilului și exercitare a dreptului de vizitare părțile procesului sunt reclamantul și persoana despre care se susține că a luat sau a reținut copilul, iar din prevederile art. 293² Cod de procedură civilă identificăm denumirea lor în calitate de reclamant și pârât.

La fel, conform art. 293¹ Cod de procedură civilă, cererea privind înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite și cea privind exercitarea dreptului de vizitare a copilului se depun la Curtea de Apel Chișinău de către autoritatea centrală din Republica Moldova pentru implementarea con-

venției menționate sau de către reclamant. Astfel, conform capitolului XXV¹ CPC, se face referire nu la petiționar, ci la reclamant și părât, evidențiind caracterul contencios al procedurii.

În *Hotărârea din 08.08.2018* a Judecătorei Chișinău, sediul Centru [7] și *Hotărârea din 06.12.2018* a Judecătorei Chișinău, sediul Ciocana [6], *cât și în alte cazuri* se face referire la faptul că a fost examinată în procedură contencioasă cauza civilă intentată în baza cererii de chemare în judecată, a referinței în cauza privind înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite sau privind exercitarea dreptului de vizitare.

În *alt caz* [8], Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău a constatat că reclamantul a eșuat să demonstreze faptul că pârâta îi creează impedimente în exercitarea dreptului de a vizita copilul. Reiterăm că, prin impediment, conform dicționarului limbii române, înțelegem: piedică, obstacol în realizarea unei intenții, impediment legal, obiecție la săvârșirea unui act juridic [5]. La fel considerăm că prezența în calitate de intervenient accesoriu a Ministerului Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova în cazuri de jurisprudență [6] denotă caracterul contencios.

Procedura specială are semne caracteristice: metode și mijloace specifice de apărare, inexistența părților și a intervenienților, lipsa litigiului de drept, precum și particularități procesuale la examinarea cauzelor în procedura specială.

Calitatea incontestabilă a procedurii speciale se manifestă în sensul lipsei celor două părți cu interese opuse, diferite. Caracterul unilateral al procedurii speciale reprezintă cererea, adresarea petiționarului în judecată cu rugămintea de a i se apăra interesul ocrotit de lege sau de a-i apăra dreptul subiectiv indiscutabil prin constatarea lui pe cale judecătorească. Cu toate acestea, în cazurile privind înapoierea copilului și exercitarea dreptului de vizitare a copilului în cazurile răpirii internaționale de copii deseori se constată un litigiu de drept.

Subliniem că, conform art. 36 alin.(1) din Codul familiei, dacă soții au copii minori comuni și nu au ajuns la un acord privind întreținerea, educația și domiciliul acestora desfacerea căsătoriei are loc pe cale judecătorească. La fel, indicăm că domiciliul copilului care nu a atins vârsta de 14 ani se determină prin acordul părinților. În cazul lipsei acordului părinților cu privire la stabilirea domiciliului copilului și lipsei alegerii de către copilul care a împlinit vârsta de 14 ani cu care dintre *părinți ar vrea să locuiască, domiciliul minorului va fi stabilit de instanța de judecată*.

Aceste prevederi legale indică repetat faptul că răpirea internațională de copii și refuzul întoarcerii benevole a copilului în statul reședinței obișnuite poartă un caracter contencios. Desigur că înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite și

oferirea dreptului de vizită a copilului nu trebuie să implice stabilirea domiciliului copilului, ci identificarea reședinței obișnuite a copilului. Totuși, aceste cazuri denotă un litigiu dintre părinți ce ține de asigurarea examinării cauzei de către autoritatea judecătorească a statului reședinței obișnuite a copilului și asigurarea unei stabilități pentru copil.

Un caz din practica judiciară [4] denotă evident prezența litigiului dintre părinți, reclamantul întocmind o declarație autentificată notarial prin care a declarat că nu este de acord ca fiica minoră să părăsească hotarele Republicii Moldova. Ulterior, contrar dezacordului reclamantului, mama copilului a scos copilul din țară, refuzând înapoierea benevolă a copilului minor. La fel, reclamantul s-a referit și la dreptul de vizitare prin menținerea unui contact cu copilul pentru a întreține relația de rudenie. Constatăm că o separare fizică semnificativă, care ar împiedica vizitele săptămânale sau lunare și chiar anuale, îngrelează considerabil menținerea relației copil-părinte.

Interesele opuse intervin în cazul solicitării înapoierii copilului și exercitării dreptului de vizitare a copilului, cât și solicitării nesatisfacerii integrale sau parțiale a cererii ca având efecte negative asupra copilului sau în cazul lipsei motivelor și actelor confirmative necesare satisfacerii pretenției reclamantului. Considerăm că în procedura respectivă există litigiu de drept și se aplică normele privind înaintarea referinței de către persoana despre care se susține că a luat sau a reținut copilul.

În *cadrul prevederilor Convenției asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii*, la art. 10 se indică că autoritatea centrală a statului, deci Ministerul Muncii și Protecției Sociale va lua sau va face orice măsură susceptibilă să asigure înapoierea copilului de bunăvoie în statul reședinței sale obișnuite. Ulterior, în cazul refuzului înapoierii copilului sau interzicerii dreptului de vizitare intră în acțiune autoritățile judiciare care urmează să statueze privind înapoierea copilului sau oferirea dreptului de vizitare solicitat. Din aici se deduce și caracterul contencios al procedurii.

În *aceeași ordine de idei*, în cursul procedurii de înapoiere a copilului sau de exercitare a dreptului de vizită, trebuie să existe posibilitatea ca părțile să convină că instanța sesizată, în temeiul Convenției de la Haga din 1980, ar trebui să aibă competența de a conferi efecte juridice obligatorii acordului, tranzacției de împăcare, mediere, fie prin încorporarea acestuia într-o hotărâre, fie prin aprobarea, recunoașterea sau prin folosirea oricărei alte modalități prevăzută de dreptul și procedurile naționale.

Conform art. 9 alin.(3) din Legea României nr. 369 din 15.09.2004 privind aplicarea Convenției asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii adoptată la Haga la 25.10.1980 [11], soluționarea cererii se va face în contradictoriu cu persoana

despre care se susține că a deplasat sau a reținut minorul în România.

Termenul de contradictorialitate presupune organizarea procesului astfel încât părțile și ceilalți participanți la proces să aibă posibilitatea de a-și formula, argumenta și dovedi poziția în proces, de a alege modalitățile și mijloacele susținerii ei de sine stătător și independent de instanță, de alte organe și persoane, de a-și expune opinia asupra oricărei probleme de fapt și de drept care are legătură cu cauza dată judecătii și de a-și expune punctul de vedere asupra inițiativelor instanței. Acest termen este definit în art. 26 alin.(2) Cod de procedură civilă al Republicii Moldova în calitate de principiu al desfășurării proceselor civile. Ca efect, considerăm că în cadrul respectivei proceduri există litigiu de drept, părțile având interese contrare, iar procesul desfășurându-se în contradictoriu.

Prevederile art. 11 alin.(4) din legea României sus menționată indică faptul că ascultarea copilului care a împlinit vârsta de 10 ani este obligatorie. Copilul care nu a împlinit vârsta de 10 ani va putea fi audiat atunci când instanța consideră necesar. Prevederile din art. 293³ din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova indică, însă, că *cererea privind înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite și/sau cea privind exercitarea dreptului de vizitare a copilului se examinează cu participarea obligatorie a reclamatului și a pârâtului sau a reprezentanților acestora.*

Legea română prevede în toate situațiile prezența obligatorie a procurorului, iar la audierea copilului – *și a unui psiholog din cadrul direcțiilor generale de asistență socială și protecția copilului. Considerăm că prezența tuturor părților permite respectarea principiului contradictorialității și asigură respectarea interesului superior al copilului.*

Astfel, constatăm că amplasarea în cadrul procedurilor speciale a acestor tipuri de cauze împiedică punerea efectivă în aplicare a Convenției de la Haga, prin lipsa posibilității solicitării unor măsuri de asigurare, în lipsa unui litigiu de drept.

Cu toate acestea, litigiu de drept există în toate cazurile, deoarece interesele reclamantului și a persoanei despre care se susține că a luat sau a reținut copilul sunt diferite. Astfel, dacă ar exista motive care ar justifica temerea că copilul ar putea fi deplasat în afara teritoriului Republicii Moldova pentru a evita procedura de înapoiere deschisă potrivit Convenției, instanța sesizată cu soluționarea cererii de înapoiere ar putea dispune măsuri de asigurare a acțiunii. De exemplu, ridicarea pașaportului sau a altui document de călătorie pe o perioadă determinată și justificată.

Totodată, la faza de executare instanța ar putea dispune prin hotărâre predarea pașaportului sau a documentului de călătorie al copilului, obligarea părintelui pârât de a-și da acordul la eliberarea

unui document de călătorie. La fel, preluarea copilului în cazul refuzului de executare voluntară a obligației de înapoiere în termenul stabilit denotă caracterul litigios al acestui tip de cauze civile. Caracterul litigios se observă și din încălcarea dreptului de vizitare a părintelui reclamant. De obicei, acesta manifestându-se prin refuzul constant al părintelui pârât sau al copilului la care se referă cererea, ca copilul să aibă contact cu părintele reclamant sau manifestă sentimente de aversiune și de alienare parentală.

Autoritățile naționale trebuie să dispună măsuri pozitive în vederea realizării dreptului părintelui de a fi alături de copilul său, dar și să exercite obligațiile pozitive inerente respectării vieții de familie. Toate acestea să aibă loc cu menținerea unui raport de proporționalitate *între interesul părintelui reclamant și interesul superior al copilului la respectarea vieții de familie.*

Exemplificând, facem referire la cauza *Blaga contra României* [16] de la Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Curțile de Justiție române, deși admitând că refuzul mamei de a-și trimite copiii înapoi la reședința lor obișnuită din SUA este în afara legii, conform Convenției de la Haga, au respins cererea domnului Blaga, în mare parte din cauza copiilor care, în mod echivoc și în mod liber, și-au exprimat dorința că nu vor să se întoarcă pe teritoriul SUA.

Constatăm că în astfel de cazuri copilul se poate alege cu o tulburare psihologică, numită alienare parentală, care se manifestă prin faptul că copilul respinge orice contact cu celălalt părinte. Autoritățile trebuie să intervină atunci când drepturile părinților sunt exercitate contrar intereselor copiilor. Este necesar să fie audiat copilul, să fie realizat un raport de expertiză psihologică și să fie respectat principiul contradictorialității pentru a garanta respectarea intereselor superioare ale copilului.

În cauza *Blaga* a fost constatată violarea art. 8 – dreptul la respectarea vieții private și a art. 6 al Convenției Europene a Drepturilor Omului – dreptul la audiere într-o perioadă rezonabilă [13, p.190]. Acest fapt denotă suplimentar necesitatea derulării procesului într-un termen optim, dar oferind părinților cu interese opuse dreptul de a se expune asupra reședinței obișnuite a copilului.

Concluzii și recomandări

În concluzie, problema decisivă constă în menținerea echilibrului echitabil care trebuie să existe între interesul copilului, interesele concurente ale celor doi părinți și ale ordinii publice. Atât timp cât ambii părinți au drepturi părintești pe care le exercită, în fapt și în drept, preluarea copilului de către un părinte, fără consimțământul celuilalt părinte, reprezintă un act ilegal, care este de natură să interfereze cu dreptul la viața privată ocrotit de Convenția Eu-

ropeană a Drepturilor Omului. Elementele factuale definitorii sunt existența reședinței comune și custodia comună asupra copilului. Iar luarea copilului de către un părinte de pe teritoriul țării de reședință fără acordul celuilalt părinte este ilegală, singura excepție fiind lipsa efectivă de ocrotire a copilului și situațiile în care acesta este pus în pericol. Dar dacă aceste situații nu se regăsesc, copilul trebuie înapoiat pe teritoriul reședinței sale obișnuite.

În aceeași ordine de idei, constatăm caracterul predominant contencios al acestui tip de procedură și necesitatea transferării acestui tip de procedură în cadrul procedurilor contencioase. Concluzia dată survine ca rezultat al analizei calității participanților la proces, interesului părților față de proces și al metodelor necesare pentru participanți de a-și apăra drepturile și interesele. Considerăm că calificarea procedurii de înapoiere a copilului și exercitarea dreptului de vizitare ca procedură contencioasă va garanta respectarea intereselor superioare ale copiilor în cazurile de răpire internațională de copii.

Referințe bibliografice

1. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova. Nr. 225 din 30.05.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 285-294.
2. Codul familiei al Republicii Moldova. Nr. 1316 din 16.10.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 47-48.
3. Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii. https://assets.hcch.net/upload/text28_ro.pdf (vizitat la 02.03.2022).
4. Decizia Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău din 10.06.2020. Dosar nr.2a-328/20, https://cac.instante.justice.md/ro/piqd_integration/pdf/aa3646e9-c2c5-48f7-b1b5-c4aeed673455 (vizitat la 02.09.2022).
5. Dicționarul limbii române online. <https://dexonline.ro/definitie/impediment> (vizitat la 19.12.2022).
6. Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Ciocana din 06.12.2018. Dosar nr. 2-959/18. https://jc.instante.justice.md/ro/piqd_integration/pdf/dd7a16ee-9d18-e911-80d5-0050568b021b (vizitat la 02.09.2022).
7. Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Centru din 08.07.2019. Dosar nr.2-3650/19. https://jc.instante.justice.md/ro/piqd_integration/pdf/2573c7d7-844d-4a86-90be-aaf3f6ee671f (vizitat la 02.09.2022).
8. Hotărârea Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău din 21.06.2022. Dosar nr.2-9/22. https://cac.instante.justice.md/ro/piqd_integration/pdf/f01618cf-23c2-4deb-9c31-d1ba87a21177 (vizitat la 02.11.2022).
9. Legea Republicii Moldova privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți. Nr.140 din 14.07.2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr. 167-172.
10. Legea pentru modificarea unor acte normative. Nr. 112 din 09.07.2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, nr.205-211.
11. Legea României privind aplicarea Convenției asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii. Nr. 369 din 15.09.2004 <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/55474> (vizitat la 02.03.2022).
12. Manualul judecătorului la examinarea pricinilor civile / Coord.: Mihai Poalelungi. Chișinău: Cartier Juridic, 2006. 1014 p.
13. Miron O. Instrumente juridice de drept internațional privat în domeniul protecției drepturilor copilului. În: *Studia Universitatis Moldavia (Seria Științe Sociale)*, 2015, nr. 11, p. 187-194.
14. Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32003R2201> (vizitat la 02.09.2022).
15. Regulamentul UE 2019/1111 al Consiliului din 25 iunie 2019 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești și privind răpirea internațională de copii. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R1111&from=HU> (vizitat la 02.09.2022).
16. Speța *Octavian Blaga c. României*, hotărârea din 20.09.2010, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-113589> (vizitat la 02.09.2022).

